

До разової спеціалізованої ради PhD 16759
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
(46027 м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2)

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата наук із соціальних комунікацій, доцента,
доцента кафедри журналістики
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Кушнір Оксани Василівни

на дисертацію **Галіва Олега Ярославовича**

**«Інформаційні випуски телемарафону «Єдині новини»: жанрово-
тематична парадигма»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. В умовах воєнних викликів особливої актуальності набувають дослідження специфіки новинного контенту в системі інформаційної безпеки держави. Сучасні медіа виконують не лише інформаційну функцію, а й стають інструментом стратегічних комунікацій, формування суспільної консолідації та протидії дезінформаційним впливам. Саме тому наукове осмислення трансформаційних процесів у сфері телевізійного новинного дискурсу є одним із пріоритетних напрямів новітніх журналістикознавчих студій.

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну зумовило появу нових моделей інформаційного мовлення, серед яких – національний телемарафон «Єдині новини». Його створення стало відповіддю на потребу формування єдиного інформаційного простору держави у кризових умовах та сприяло трансформації традиційних підходів до виробництва телевізійного контенту. Об'єднання зусиль провідних українських телеканалів, специфіка наскрізного слотового мовлення, зміни у структурі новинних випусків актуалізували необхідність комплексного наукового аналізу цього медійного феномену.

Попри значний суспільний резонанс окремі аспекти діяльності телемарафону залишаються недостатньо опрацьованими в українському

журналістикознавстві. Це стосується і комплексного вивчення жанрово-тематичних особливостей інформаційних випусків, принципів їх верстки, механізмів фреймування новинного контенту, особливостей реценції аудиторією та професійною журналістською спільнотою. Відтак, наукова розвідка О. Я. Галіва «Інформаційні випуски телемарафону «Єдині новини»: жанрово-тематична парадигма» є своєчасною, актуальною та має важливе значення для розвитку теорії та практики журналістики.

Зміст дисертації відповідає предметній області спеціальності 061 Журналістика та корелює із сучасними науковими підходами до вивчення медіакомунікаційних процесів. Тема дослідження пов'язана з науковою проблематикою кафедри журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Регіональні медіа у контексті викликів часу» (державний реєстраційний номер 0123U101024), у межах якої виконано дисертаційну працю.

Наукова новизна та обґрунтованість отриманих результатів. Дисертація О. Я. Галіва містить низку важливих наукових положень, що характеризуються належним рівнем новизни, теоретичної та практичної значущості і ґрунтуються на сучасних журналістикознавчих підходах до вивчення телевізійних новин, медіакомунікаційних процесів та інформаційної безпеки держави. Перевагою роботи є комплексний підхід до вивчення інформаційних випусків телемарафону «Єдині новини» як специфічної моделі новинного мовлення, що сформувалася в умовах повномасштабної російсько-української війни. Автором сформовано репрезентативну емпіричну базу дослідження, яка охоплює 2500 новинних матеріалів інформаційних випусків телемарафону з березня 2022 р. по грудень 2025 р, результати анкетування масової аудиторії та журналістської спільноти. Значний обсяг опрацьованого матеріалу забезпечує достовірність отриманих результатів, дозволяє простежити трансформаційні процеси у структурі, тематичному наповненні та жанровій парадигмі новинного контенту телемарафону, а також сформулювати цілісне уявлення про особливості його функціонування в сучасному українському медіапросторі.

Варто виокремити результати, що мають вагому наукову новизну:

- уперше здійснено комплексний аналіз телемарафону як специфічного формату телевізійного мовлення;
- уточнено поняттєво-термінологічний апарат сучасного журналісткознавства у розрізі авторського визначення понять «телевізійні новини» і «телемарафон», обґрунтування поняття «телевізійна верстка» в межах терміносистеми соціальних комунікацій;
- розроблено тематично-блокову модель верстки інформаційних випусків телемарафону, визначено принципи тематичного структурування новинного контенту та особливості побудови інформаційних випусків у межах міжредакційних етерних слотів;
- здійснено аналіз тематичних домінант та механізмів фреймування новинного контенту, що дозволило виявити специфіку формування інформаційного порядку денного та встановити особливості інтерпретації суспільно значущих подій у телемарафоні;
- заслуговує на увагу авторська класифікація різновидів воєнного телерепортажу за змістово-тематичним критерієм, а також обґрунтування його ролі як смислового центру інформаційних випусків телемарафону.

Зазначені результати є належним чином обґрунтованими, логічно впливають з мети та завдань, спираються на репрезентативний емпіричний матеріал і мають вагоме значення для розвитку журналістської галузі

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання в науково-дослідній, освітній та професійній діяльності у галузі журналістики та соціальних комунікацій. Теоретичні положення, методичні підходи до аналізу новинного контенту та емпіричний матеріал можуть слугувати основою для досліджень телевізійної журналістики, стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки держави. Цінність становить комплексний аналіз інформаційних випусків телемарафону «Єдині новини», що поглиблює наукові уявлення про специфіку функціонування об'єднаного телевізійного мовлення в умовах воєнного часу.

Матеріали дисертації можуть знайти практичне застосування в освітньому процесі при викладанні дисциплін журналістського фаху та підготовки навчально-методичних матеріалів для здобувачів вищої освіти. Практичну цінність мають рекомендації щодо вдосконалення тематики, жанрів та структури інформаційних випусків, які можуть бути використані редакційними колективами телемедіа. Результати дослідження рецепції телемарафону аудиторією та професійною спільнотою можуть слугувати підґрунтям для вдосконалення комунікаційних стратегій українських медіа.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація О. Я. Галіва характеризується логічністю викладу матеріалу, чіткою композицією та змістовною цілісністю, що відповідають поставленій меті і завданням дослідження. Структура наукової праці, що включає вступ, три розділи, висновки, список використаної літератури та джерел, додатки, дала можливість здійснити комплексний аналіз жанрово-тематичних особливостей інформаційних випусків телемарафону «Єдині новини» на основі поєднання теоретико-методологічного осмислення проблеми з ґрунтовним емпіричним дослідженням та узагальненням отриманих результатів. Емпіричну базу становлять 2500 новинних матеріалів інформаційних випусків телемарафону «Єдині новини» за період з березня 2022 р. по грудень 2025 р., а також результати анкетування представників масової аудиторії та професійної журналістської спільноти, що забезпечує репрезентативність отриманих результатів і високий рівень їх достовірності. Робота містить ілюстративний матеріал у вигляді таблиць, діаграм, графіків, скринів та додатків, які суттєво доповнюють результати дослідження та сприяють кращому сприйняттю представленого фактологічного матеріалу.

У *вступі* належним чином обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, визначено ступінь її наукового опрацювання, окреслено зв'язок роботи з науковими програмами й темами, сформульовано мету та завдання, об'єкт і предмет дослідження, його методологічну основу та хронологічні межі. Дисертант аргументує необхідність комплексного вивчення інформаційних випусків телемарафону «Єдині новини» як унікального формату телевізійного

мовлення, що сформувався в українському медіапросторі під впливом воєнних викликів та виконує важливі функції стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки держави. Важливим є чітке визначення наукової новизни та практичного значення одержаних результатів, а також представлення відомостей про апробацію основних положень дисертації, її структуру та обсяг, що в сукупності дозволяє сформувати цілісне уявлення про концепцію дослідження, його науковий потенціал та внесок у розвиток сучасного журналістикознавства.

У *першому розділі* окреслено теоретико-методологічні засади функціонування телемарафону як формату інформаційного мовлення. Розділ засвідчує належний рівень обізнаності дисертанта із сучасними науковими підходами до вивчення телевізійної журналістики, інформаційного мовлення, новинного дискурсу та особливостей функціонування телемарафону в міжнародному й українському медіапросторі. Автором опрацьовано широкий спектр українських і зарубіжних наукових студій, законодавчо-правових актів, документів національних та міжнародних організацій, що дало змогу сформувати теоретико-методологічне підґрунтя для подальшого емпіричного дослідження.

Позитивної оцінки заслуговує систематизація наукових підходів до трактування понять «новина» (с. 20–22), «телевізійні новини» (с. 22–24), «програма новин» (с. 24–25), а також запропоновані авторські визначення понять «телевізійні новини» (с. 24), «телемарафон» (с. 34–35). Важливими є простеження еволюції формату телемарафону – від благодійних телевізійних проєктів у зарубіжній практиці до інструменту політичної та стратегічної комунікації в Україні в умовах воєнного стану, а також визначення функціональних, організаційних та комунікативних особливостей телемарафону «Єдині новини» у системі державної інформаційної політики. Заслуговує на увагу аналіз діяльності телеканалів – учасників телемарафону, їхніх організаційних моделей, ролі у створенні спільного інформаційного продукту, особливостей їхньої взаємодії в умовах єдиного інформаційного мовлення.

Концептуально важливим є формування методологічної основи для подальшого комплексного аналізу новинного контенту «Єдиних новин».

Дисертант окреслив цілісну модель аналізу телевізійного новинного контенту, що поєднує різні наукові підходи, загальнонаукові та спеціальні методи задля комплексного вивчення телемарафону «Єдині новини» як складного соціокомунікаційного явища. Він обґрунтував доцільність застосування кожного з методів та визначив їхню роль у вирішенні конкретних дослідницьких завдань. Методична компетентність дисертанта виявляється в розробленні алгоритму аналізу новинного контенту, системи критеріїв оцінювання, логіки формування вибірки та принципів інтерпретації результатів, що в комплексі забезпечили об'єктивність аналізу, репрезентативність емпіричних даних і належний рівень достовірності сформульованих висновків.

Другий розділ є найбільш презентабельним в емпіричному аспекті, оскільки ґрунтується на масштабному масиві телевізійних матеріалів (2500 різноматематичних і різножанрових сюжетів), демонструє вміння дисертанта застосовувати сучасний інструментарій для вивчення інформаційного телемовлення в умовах війни. Результативним є комплексний підхід до аналізу новинного контенту, що передбачає дослідження тематичної структури інформаційних випусків, особливостей їх верстки, жанрової організації, фреймових моделей, а також тенденцій трансформації телевізійних новин упродовж кількох років функціонування телемарафону.

У процесі аналізу верстки інформаційних випусків телеканалів – учасників телемарафону дисертант з'ясував, що порядок розташування матеріалів, чергування тематичних блоків та жанрових форм підпорядковуються логіці формування інформаційного порядку денного й відображають редакційні підходи до висвітлення суспільно значущих подій. Розглядаючи конкретні випуски різних телеканалів, автор простежив спільні тенденції організації новинного контенту та окремі редакційні особливості виробництва інформаційного продукту.

У дисертації переконливо доведено домінування воєнної проблематики, яка визначає логіку формування порядку денного, структуру інформаційних випусків і характер тематичної взаємодії різних інформаційних блоків. Водночас простежено представленість міжнародної, соціальної, економічної,

політичної, культурної, спортивної, релігійної та кримінальної тем, що дало змогу комплексно охарактеризувати тематичний спектр телемарафону та виявити його трансформацію впродовж 2022–2025 років.

Застосування фрейм-аналізу дозволило авторів здійснити інтерпретацію способів конструювання медіареальності, на основі емпіричного матеріалу у роботі запропоновано класифікацію домінантних фреймів телемарафону, критеріями формування яких стали воєнний потенціал України, міжнародна підтримка, інституційна діяльність органів влади та суспільна активність. Такий підхід істотно поглибив розуміння комунікативних механізмів функціонування телевізійного новинного контенту в умовах війни.

За результатами жанрового аналізу інформаційних випусків, дисертантом простежено тенденцію до посилення ролі коротких інформаційних повідомлень, охарактеризовано особливості функціонування репортажу в умовах війни, обґрунтовано процес його жанрової трансформації та гібридизації, а також запропоновано класифікацію воєнного телерепортажу, виокремлюючи репортажі з фронту, деокупованих територій, місць російських атак і церемоній прощання із загиблими військовими. Вона є одним із найбільш вагомих наукових результатів роботи, оскільки враховує специфіку сучасної воєнної журналістики та розширює традиційні уявлення про жанрову систему телевізійної інформації.

Третій розділ має виразний прикладний характер і засвідчує прагнення автора поєднати результати теоретичного та емпіричного аналізів з актуальними потребами сучасної телевізійної журналістики в умовах воєнного стану. У ньому з'ясовано сприйняття новинного контенту телемарафону «Єдині новини» глядацькою аудиторією та представниками медіаспільноти, а також розроблено практичні рекомендації щодо підвищення якості інформаційного продукту

У результаті застосування комплексного підходу до вивчення суспільного сприйняття телемарафону, реалізованого шляхом проведення анкетування серед різних груп респондентів та представників професійного медійного середовища, з'ясовано соціально-демографічну характеристику вибірки, а також здійснено порівняння оцінки двох цільових груп щодо якості новинного

контенту, рівня довіри до телемарафону, тематичних та жанрових пріоритетів інформаційних випусків, використання фреймів і необхідності переформатування формату мовлення. Такий підхід дозволив не лише виявити тенденції сприйняття інформаційного продукту, а й зіставити професійний та глядацький погляди на його функціонування. Зокрема, попри загалом позитивне сприйняття якості подання інформації, професійне середовище більш критично оцінює окремі аспекти функціонування телемарафону, зокрема баланс думок, тематичне наповнення та потребу його змістового оновлення. Отримані результати дозволили комплексно осмислити функціонування телемарафону в контексті трансформації українського медіапростору в умовах війни, сформулювати цілісне уявлення про сучасний стан суспільної довіри до нього та окреслити напрями його подальшого розвитку.

На основі результатів контент-аналізу, анкетування масової аудиторії та експертних оцінок дисертантом сформульовано рекомендації щодо покращення якості новинного контенту телемарафону «Єдині новини», зокрема, вдосконалення тематичної та жанрової структури інформаційних випусків, підвищення рівня представленості експертних позицій, дотримання професійних стандартів журналістики та оптимізації формату мовлення відповідно до актуальних інформаційних потреб аудиторії. Їх практична цінність полягає в можливості використання редакціями телеканалів – учасників телемарафону, а також у процесі підготовки журналістських кадрів і проведення подальших наукових досліджень у сфері телевізійної журналістики.

Висновки є обґрунтованими, чітко сформульованими та відповідають змісту дисертації. Вони впливають із проведеного дослідження та відображають результати вивчення тематичних, жанрових і структурних особливостей новинного контенту телемарафону «Єдині новини», його функціонування як інструменту стратегічних комунікацій, узагальнюють рекомендації щодо вдосконалення інформаційного мовлення.

Список використаної літератури та джерел є репрезентативним (287 позицій), включає наукові праці українських і зарубіжних учених із

проблематики телевізійної журналістики, інформаційного мовлення, медіакомунікацій та інформаційної безпеки, етико-правових аспектів медіадіяльності, жанрології тощо, а також розвідки про різні аспекти функціонування телемарафону «Єдині новини». Важливу складову джерельної бази становлять інформаційні випуски телемарафону, які стали основою комплексного аналізу новинного контенту. Такий добір джерел забезпечив належний рівень обґрунтованості та достовірності отриманих результатів.

Додатки унаочнюють окремі положення дисертації та включають аналітичні таблиці (Додатки А–В), графіки (Додаток Ж), результати контент-аналізу інформаційних випусків телемарафону «Єдині новини» (Додаток Г, Додаток Е), матеріали дослідження рецепції новинного контенту масовою аудиторією (Додаток И) та професійною спільнотою (Додаток К), список наукових публікацій дисертанта (Додаток Л). Наукову цінність мають узагальнені критерії аналізу жанрових особливостей інформаційних випусків телемарафону (Додаток Д), які сприяють кращому розумінню методики дослідження, підтверджують обґрунтованість сформульованих висновків щодо жанрової парадигми об'єкта критичного осмислення.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій у наукових публікаціях. Основні положення дисертації О. Я. Галіва належно апробовані в науковому середовищі у формі доповідей на 7 міжнародних та 12 всеукраїнській конференціях; 1 статті в зарубіжному науковому фаховому виданні категорії «А» у співавторстві (Scopus); 3 статей у наукових виданнях України категорії «Б»; 6 тез у збірниках матеріалів конференцій (Додаток Л). Кількість і зміст наукових публікації відповідають темі дисертації та вимогам до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії.

Оцінка рівня виконання наукового завдання та рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Дисертація О. Я. Галіва засвідчує належний рівень виконання автором поставленого наукового завдання, що виявляється у трактуванні національного телемарафону «Єдині новини» як специфічної моделі інформаційного мовлення, яка функціонує в умовах

широкомасштабної російсько-української війни та виконує важливі функції інформування суспільства, стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки держави. Робота характеризується цілісністю наукової концепції, послідовністю викладу матеріалу, належним рівнем теоретичного осмислення проблематики та ґрунтовною емпіричною базою. Позитивної оцінки заслуговує внесок здобувача у поняттєво-термінологічний дискурс медіазнавчих досліджень, зокрема, авторське визначення понять «телевізійні новини» і «телемарафон», запропонована дисертантом тематично-блокова модель верстки новинних випусків телемарафону, авторська класифікація різновидів воєнного телерепортажу

Дисертант продемонстрував належний рівень володіння методологією наукової діяльності, поєднавши наукові підходи (комплексно-аналітичний, системний, структурний, діалектичний, описовий) із загальнонауковими та спеціальними методами дослідження (історико-теоретичний, моніторинг, спостереження, дескриптивний, аналіз та синтез, порівняльний, класифікація, моделювання, узагальнення, контент-аналіз, фрейм-аналіз, анкетування тощо). Це дозволило окреслити жанрово-тематичну парадигму інформаційних випусків телемарафону «Єдині новини». Важливим здобутком є поєднання кількісного та якісного аналізу задля виявлення тематичних домінант новинного контенту, особливостей його жанрового наповнення, специфіки фреймування суспільно значущих подій та окреслення особливостей рецепції телемарафону різними групами реципієнтів. Використана методологія забезпечила достовірність і обґрунтованість отриманих результатів і дала змогу сформулювати рекомендації щодо вдосконалення новинного контенту телемарафону.

Загалом дисертація демонструє належний рівень опрацювання проблематики, фахову компетентність автора, уміння працювати з науковою літературою та масивами емпіричних джерел. Результати дослідження структуровані й аргументовані, мають теоретичне та практичне значення для подальшого вивчення українського інформаційного мовлення, телевізійної журналістики і трансформації медіасистеми України в умовах воєнного часу

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Під час рецензування дисертації не виявлено порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації даних, а також текстових запозичень без належного посилання). Представлені висновки та результати є авторськими й отриманими у процесі ґрунтовного наукового опрацювання проблеми.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження О. Я. Галіва, виокремлюємо окремі положення дискусійного характеру:

1. Запропонована автором дефініція поняття «телевізійні новини» (с. 24) загалом відповідає предмету дослідження. Водночас її можна було б доповнити з урахуванням сучасних процесів конвергенції медіа і трансформації телевізійного контенту в цифровому середовищі. Положення про представлення телевізійних новин «на телебаченні у визначений час» доцільно було б розширити, зважаючи на активне споживання новинного контенту в режимі нелінійного перегляду на цифрових платформах.

2. У другому розділі варто було б здійснити наскрізне порівняння ранкових, денних і вечірніх випусків за виділеними аналітичними параметрами. Це дало б змогу простежити відмінності тематики, жанрової організації, способів подачі інформації та оперативності оновлення контенту кожного з суб'єктів телемарафону упродовж добового циклу мовлення. Такий підхід доречний з огляду на те, що автор виокремлює часові форми телевізійних новин (с. 62) і пропонує тематично-блокову модель верстки для ранкових, денних і вечірніх випусків (с. 64–76). Системне їх зіставлення увиразнило б емпірику дослідження та оцінку специфіки новинного мовлення телемарафону в різні періоди.

3. Певні зауваги щодо організації та змісту анкетування масової аудиторії та експертів у третьому розділі. Запитання до першої щодо частоти перегляду, рівня довіри, інформаційних потреб, тематичних пріоритетів, сприйняття якості контенту відповідають медіадосвіду пересічних глядачів. Водночас визначення порушень професійних стандартів, журналістських та

етичних норм, жанрової структури контенту чи маніпулятивних прийомів потребує спеціальних знань і більше відповідає компетентності експертів. Варто було б чіткіше розмежувати функції двох груп респондентів: масова аудиторія – для вивчення сприйняття, довіри та інформаційних потреб, експерти – для професійної оцінки журналістського продукту. Це посилило б методологічну обґрунтованість та доказовість результатів дослідження.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер, не знижують наукової цінності дисертації та можуть бути враховані у подальшій науково-дослідній діяльності.

Загальний висновок. Дисертація О. Я. Галіва «Інформаційні випуски телемарафону «Єдині новини»: жанрово-тематична парадигма» є актуальним, самостійним і завершеним науковим дослідженням, у якому успішно розв'язано важливе наукове завдання. Робота характеризується належним рівнем теоретичного осмислення проблеми, обґрунтованістю висновків, практичною значущістю отриманих результатів і відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 та постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44. Це дає підстави рекомендувати присудження Галіву Олегу Ярославовичу ступеня доктора філософії за спеціальністю 061 Журналістика.

Рецензент:

кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри журналістики
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Оксана КУШНІР